

КНИГИ

ЈАВНАТА УМЕТНОСТ ВО МАКЕДОНИЈА

Владимир Величковски, „Монументалната уметност во Македонија по 1945 година“, Софија, Богданци, 2002

КОНЧА ПИРКОСКА

Исклучително плоден и неуморен македонски историчар на уметноста д-р Владимир Величковски претставува еден од ретките автори за кои може да се каже дека сиот свој живот го посвети на макотрпното истражување и проучување како и актуелните и афирмирани ликовни автори, така и на оние дамна исчезнати, речиси анонимни или заборавени од историјата, уметници. За македонската визуелна уметност општо и за ликовната историографија посебно, обемната и разновидна библиографија на д-р Величковски, претставува вистинска ризница, но и големо олеснување и предност за идните македонски истражувачи.

Најновата книга на овој автор претставува резултат на повеќегодишните истражувања и проучувања на монументалната уметност во Македонија. Низ 100 страници проследени со 47 црно-бели репродукции, како и обемната библиографија, даден е за првпат целосен преглед на развојот на монументалната уметност во Македонија по 1945 година. Структурата на книгата низ прецизна, хронолошко стегната, речиси лапидарна постапка, компонирана е во седум тематски целини. Во првата глава "Корени и традиција" низ историскиот дискурс, со појавата на неокласичниот скулптор Ефтим Андонов нè воведува во почетокот на 20-от век за да се задржи на 30-те години кога во Македонија ќе бидат поставени бројни споменици работени во духот на неокласицизмот, романтизмот, реализмот и фолклоризмот. Во втората глава "Видови и тенденции по 1945", елаборирано е времето на поволните услови за развојот на македонската монументална уметност во рамките на СФРЈ, естетски и идеолошки бања на уметноста, како и ослободувањето од соцреалистичката дорма по 1952 година. Давајќи пресек на уметничката клима, на отвореноста и на прифаќањето на западните актуелни уметнички струи којшто ќе одиграат значајна улога во развојот на модернизмот во Македонија, ќе се создадат нови видови споменици во кој ќе се "синтетизира знаковната содржина и организацијата на просторот". Авторот забележува дека во концептите на новите споменици ќе доминира ликовната, а не идеолошката проблематика. Покрај македонските скулптори паралелно се наведени и југословенските автори којшто ќе остават траен белег во монументалната скулптура во Македонија. Во третата глава "Теоретски назначувања на монументализмот" акцентирана е општата теориска елаборација на поимот монументалната уметност и неговата стилска еволуција. Задржувајќи се на релацијата монументална скулптура и урбан простор укажува на бројните слабости, на неадекватната коресподенција меѓу спомениците и архитектурата, односно урбаниот амбиент. Во четвртата глава "Традиционални и модернизирани скулторски решенија" Величковски низ хронолошка постапка, тргнувајќи од Тодоровски, па се до последните споменици на Серафимовски, низ згусната критичка визура, подробно ги пренесува различните стилски и концепцијски третмани на монументалната пластика во Македонија. Во наредната глава "Нови идеи и истражувања во комплексот ликовни уметности" се задржува на напуштање на академските антропоморфни стереотипи од соцреалистичка провиниенција, Тргнувајќи од Партизанската некропола на Богдановик поставена во Прилеп, па сè до споменикот Расцтување на Хаци Бошков поставен во Стразбур, авторот се фокусира на новиот проблем на звучноста присутен во споменикот на Грабуловски посветен на Илинденската епопеја. Шестата глава Различни видови на синтеза на ликовните уметности и средината посветена е на веќе истражената ангажирана монументална сликарска пракса, тргнувајќи од муралите на Лазески и другите уметници, па се до идеолошки необременетите муралите на групата Зеро. Отварајќи низа прашања на релација современа уметност-традиција, регистрирано е проткајувањето меѓу "посткубистичкиот вокабулар, средновековниот живопис и конструктивистичко-експресионистичките искуства". Во последната глава се задржува на естетскиот пад на монументалната пластика, појавата на спонзорството, негрижата, како и вандалскиот однос кон постојните споменици. Со оваа книга може да констатираме дека Величковски на извесен начин претендира да ја заокружи речиси стогодишната историја на монументалната уметност во Македонија.

12 - 08 - 2002